

Slikovnice i priče kao sredstvo za poticanje empatije kod djece predškolske dobi

Drvarić, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:265129>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KATARINA DRVARIĆ
ZAVRŠNI RAD

SLIKOVNICE I PRIČE KAO SREDSTVO ZA
POTICANJE EMPATIJE KOD DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KATARINA DRVARIĆ
ZAVRŠNI RAD

SLIKOVNICE I PRIČE KAO SREDSTVO ZA
POTICANJE EMPATIJE KOD DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI

Zagreb, rujan 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	2
3. SLIKOVNICA	3
3.1. Definicija slikovnice	3
3.2. Funkcije slikovnice	4
3.3. Kvalitetna slikovnica	5
4. PRIČA	7
4.1. Dječja priča	7
4.2. Podjela priče	8
4.3. Odabir priče	10
4.4. Pričanje priče	11
5. EMPATIJA	13
5.1. Pojam empatije	13
5.2. Razvoj empatije	14
6. POVEZNICA SLIKOVNICA, PRIČA, EMPATIJE I PREDŠKOLSKE DJECE	16
7. METODOLOGIJA RADA	17
7.1. Predmet istraživanja	17
7.3. Cilj istraživanja	17
7.4. Zadaci istraživanja	17
7.5. Osnovni skup (populacija) i uzrok istraživanja	18
7.6. Metoda istraživanja	18
7.7. Obrada podataka	18
ZAKLJUČAK	24
LITERATURA	25
PRILOZI	27
ANKETNI UPITNIK ZA RODITELJE	28
KRATKA BIOGRAFSKA BILJEŠKA	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	31

SAŽETAK

Književnost se krajem 17. stoljeća počinje prilagođavati djeci te tada nastaje dječja književnost. Slikovnice i priče njezine su vrste koje odgojnu i obrazovnu ulogu. Slikovnica, odnosno zbir malenih slika, vrsta je dječje književnosti čiji su temelj slike. Priče su, s druge strane, vrsta dječje književnosti koja se bazira na tekstu, ali se može upotpunjavati slikama. Uz to što su djeci zanimljive i zabavne, slikovnice i priče imaju odgojno-obrazovnu ulogu i brojne funkcije što ih čini korisnima i bitnima djeci. Ipak, bitno je razlikovati kvalitetne i nekvalitetne priče i slikovnice. Također je važno znati kvalitetno pričati priču. Slikovnice i priče potiču emocionalni i socijalni razvoj te se pomoću njih može poticati empatija. Ona podrazumijeva uživljavanje u tuđe osjećaje te se smatra potrebnom za društveno ponašanje. Razvija se do 9. godine života, ali je moguće ranije utjecati na nju te je poticati. Kvalitetan način na koji se empatija može poticati je pomoću priča i slikovnica. Utvrđeno je da slikovnice i priče bude emocije kod djeteta te su u ovom radu, uz pomoć anketnog upitnika provedenog u vrtićima, roditelji predškolske djece potvrdili pozitivan utjecaj slikovnica i priča na empatiju njihove djece. Navedeni su napreci uočeni u području razgovora i ponašanja. Na temelju toga se može zaključiti da slikovnice i priče mogu biti sredstvo za poticanje empatije kod predškolske djece.

Ključne riječi: priča, slikovnica, empatija, predškolsko dijete

SUMMARY

Literature begins to adapt to children at the end of the 17th century, and then children's literature is created. Picture books and stories are also childrens` literature and they have educational role. A picture book, or a collection of small pictures, is a kind of children's literature whose foundation is the image. Stories, on the other hand, are a kind of textbook-based children's literature, but they can be complemented by images. As children find them interesting and entertaining, picture books and stories have an educational role and numerous functions that make them useful and important to children. However, it is important to distinguish quality and low quality stories and picture books. It is also important to know how to tell a good story. Picture books and stories stimulate emotional and social development and can be used to stimulate empathy. It implies feeling one's other feelings and is considered necessary for social behavior. It is developing up to 9 years of age but it is possible to influence it earlier and to encourage it. A good way the empathy can be stimulated is by stories and picture books. It is established that the picture books and stories wake childrens emotions, and in this paper, with the help of a questionnaire survey conducted in kindergartens, parents of preschool children confirmed the positive influence of picture books and stories on the empathy of their children. These are noted in the area of conversation and behavior. Based on this, it can be concluded that picture books and stories can encourage empathy in pre-school children.

Keywords: story, picture book, empathy, pre-school child

1. UVOD

U radu ili provođenju vremena s djecom, često nailazimo na teškoće u njihovoj komunikaciji ili ponašanju, koje su često produkt njihovog nedostatka empatije. U predškolskom razdoblju djece, dolazi do činjenja društveno neprihvatljivih ponašanja poput udaranja drugoga ili vrijeđanja ružnim riječima, stoga je uloga odgajatelja i roditelja da djeci pomognu kako razumjeti tuđe emocije te kako i zašto se „staviti u tuđu kožu“. Jedan od mogućih načina poticanja empatije je pomoću priča i slikovnica.

Priče i slikovnice vrste su dječje književnosti te imaju odgojnu i obrazovnu ulogu. Slikovnica podrazumijeva zbir malenih slika koje su njen temelj, za razliku od priče čiji je temelj tekst. U glavnoj i najobuhvatnijoj vrsti dječje književnosti, priči, dolazi do ispreprilatanja fantastike, čarolije te bilo kakvog odstupanja od stvarnosti. Pri odabiru priča i slikovnica, treba obratiti pažnju na kvalitetu, tj. da slikovnice i priče budu adekvatne za djecu, da su slikama i tekstem prilagođene njihovom uzrastu. Također je bitno da slikovnice i priče bude interes u djetetu. Na taj način mogu utjecati na dijete, njegovo obrazovanje i odgoj pa tako i djetetovu empatiju.

Empatija, odnosno emocionalno uživljavanje u osjećaje druge osobe, važna je za svakodnevno funkcioniranje. Ona ima svoj tijek razvoja koji se odvija do 9. godine djetetovog života, no na nju se može utjecati i ranije te je poticati. Kod predškolske je djece, spram ostalog vrtićkog uzrasta, empatija najrazvijenija.

Kroz rad se redom analiziraju dječja književnost, zatim slikovnica, njezine kvalitete i funkcije, priča, dječja priča i njena podjela, kako je pričati i odabrati, empatija i njen razvoj, poveznica slikovnice, priče, zatim empatije i djece te se na kraju analiziraju odgovori roditelja predškolske djece o poticanju empatije putem priča i slikovnica.

Cilj ovog rada je istražiti utjecaj priča i slikovnica na empatiju djece predškolske dobi.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Milan Crnković i Dubravka Težak u svojoj knjizi *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine* (2002) dječju književnost definiraju kao književnost namijenjenu djeci. *Hrvatska enciklopedija* (1999) u proširenijoj definiciji navodi da je dječja književnost književno stvaralaštvo prilagođeno mlađima, namijenjeno kućnom, predškolskom i školskom odgoju. U navedenom, vrlo su bitna tri pojma: književnost, djeca i namjena. Književnost se krajem 17. stoljeća svojim sadržajem, opsegom te općim pristupom i izrazom počinje prilagođavati djeci kako bi im bila zanimljivija i shvatljivija. Postoje brojna djela koja su svrstana pod dječju književnost iako su prvotno pisana za odrasle. Ta su djela djeca prisvojila od odraslih te su neka od njih s vremenom prilagođena ili dotjerana za dječju dob, no većina nisu. „Prava“ djela dječje književnosti uglavnom zadovoljavaju tri kriterija: pisana su za djecu, junaci su djeca, životinje ili nešto njima blisko su deklarirane kao dječje. Postoje razne funkcije dječje književnosti. Neke od njih su stvaranje navike čitanja u najranijoj dobi, zatim odgojno djelovanje u pitanjima morala, vjere, dobrog ponašanja, ljudskih odnosa te im može pružiti i proširiti informacije i znanja o raznim stvarima. Glavne vrste dječje književnosti su; slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela (Crnković, Težak, 2002).

3. SLIKOVNICA

3.1. Definicija slikovnice

Prema Branki Hlevnjak (1999) slikovnica je zbir malenih slika koje nazivamo minijaturama odnosno ilustracijama. One su ujedno i temeljna odlika slikovnice pomoću koje se slikovnica vrednuje, određuje i karakterizira. Crnković i Težak (2002) navode da postoje slikovnice bez riječi ili s vrlo malo riječi, ali da nema slikovnica bez slika. Bitno je naglasiti da ilustratora na slikanje potiče priča, stih, ugođaj, raspoloženje ili slika koja navire iz umjetnosti riječi (Javor, 2000).

Neprestano primjećujemo akceleraciju intelektualnog razvitka djece pod utjecajem povećanog izlaganja novim informacijama. To iziskuje pojačanje pedagoške funkcije predškolskih ustanova s jedne strane te odgojne funkcije roditelja s druge strane. Novi tipovi knjiga za predčitalačku dob računaju na sudjelovanje i aktivan rad odrasle osobe s djetetom uz knjigu s njegovim stvaralačkim doprinosom kod interpretiranja knjige, s njegovim dijalogom o temama koje knjiga sadržava, ali i onima koje sama izaziva (Čačko, Javor, 2000).

Važno za postanak ove vrste knjige je da je funkcija spoznaje važnija od estetike. Sve počinje od autora zamisli koji na temelju dugoročne koncepcije smišlja sadržaj. Drugi je po značaju autor teksta s kojim surađuje stručnjak poput psihologa ili pedagoga te kao produkt njihove suradnje nastaje tekst. Likovni umjetnik taj tekst, kroz ilustraciju, kasnije razvija i dotjeruje ga (Javor, 2000). Iako su u slikovnici naglašene slike, one nastaju u predodžbi autora teksta, a ne likovnog umjetnika. Likovni umjetnik mora ostvariti zahtjeve autora zamisli te stoga ne postoji nikakva mogućnost slobodnog likovnog oblikovanja knjige. Međutim, tijekom rada likovnog umjetnika mogu nastati nove ideje i crteži koji će bolje očitovati nakanu autora, primjerenije će osvijetliti misao ili će ih djeca lakše shvatiti te će tada slike u dobrom smislu utjecati na tekst (Javor, 2000). Skladna suradnja slikara i pisca ključna je za kvalitetnu i uspješnu slikovnicu. U tom je pogledu nastajanje slikovnice sličnije nastajanju scenarija odnosno filma, nego ilustriranoj knjizi s kojom se slikovnica često poistovjećuje (Crnković, Težak, 2002).

Za razliku od ilustrirane knjige, u kojoj je naglasak na tekstu upotpunjenom ilustracijama koje je moguće dodavati, oduzimati i razmještati bez da se time utječe na shvaćanje ideje, u slikovnici je naglasak na slici jer se njome izražava glavni i najbitniji dio misli (Javor, 2000).

3.2. Funkcije slikovnice

Osnovne funkcije slikovnice koje korespondiraju s potrebama u odgoju djece predškolske dobi jesu:

1) Važnu ulogu ima *informacijsko-odgojna funkcija*. Dijete je radoznalo biće puno znatiželje i pitanja koje si samo postavlja ili se njima obraća tako može dobiti i odgovor na probleme kojih možda nije ni bilo svjesno. Dijete će s vremenom naučiti da je knjiga izvor znanja. Pomoću slikovnice se na kvalitetan način i lakše objašnjava kako razumjeti veze, promjene, odnose među stvarima i pojavama te se lakše uči razvijati mišljenje: analizu, sintezu, usporedbu, uopćavanje, pa čak i apstrakciju (Javor, 2000).

2) Sljedeća je *spoznajna funkcija* u kojoj dijete pomoću slikovnice provjerava svoje spoznaje i znanja o stvarima, odnosima i pojavama te također dobiva sigurnost da su njegove spoznaje i iskustva ispravni i da su njegovi stavovi adekvatni.

3) *Iskustvena funkcija* slikovnice važna je sa stajališta socijalizacije djeteta. Ona pomaže u oblikovanju djeteta u punopravnog člana ljudske zajednice i u preporodu djeteta u društveno biće. Npr. iz slikovnice dijete ima priliku upoznati okruženja i kulture u kojima druga djeca diljem svijeta odrastaju. Takva tematika također može navesti na razgovor između djeteta i starije osobe pri čemu se razmjenjuju znanja i iskustva te uspostavlja veza između dvije generacije.

4) Nadalje, veliku ulogu igra i *estetska funkcija*. Likovna i grafička strana su najvažniji poticaj interesa za knjigu kod djece, stoga će dijete prije poseći za lijepom i zanimljivo ilustriranom knjigom nego za nekom skromno i oskudno ilustriranom. Na taj način slikovnica utječe na ukus djeteta, razvija njegov osjećaj za ljepotu te djeluje na njegovu pamet i osjećaje.

5) *Zabavna funkcija* slikovnice služi kako bi se dijete s knjigom igralo i zabavljalo te kroz to upilo znanje koje je na prvi pogled skriveno. Važno je da trenuci provedeni uz knjigu ne budu dresura koja bi djetetu knjigu učinila dosadnom i odbojnom, već učenje kroz kvalitetnu igru i zabavu (Javor, 2000).

3.3. Kvalitetna slikovnica

U današnje su vrijeme slikovnice dostupnije no ikad. Mogu se naći na benzinskim crpkama, u pothodnicima, na kioscima i slično, stoga se slikovnice bitno razlikuju po cijeni i kakvoći. Nisu sve slikovnice adekvatne i poželjne za djecu. Iz tog je razloga važno znati i prepoznati razliku između kvalitetne i nekvalitetne slikovnice.

Verdonik (2015) naglašava kako je slikovnica prvo likovno-literarno djelo koje dijete susreće i doživljava svim osjetilima te stoga slikovnicu treba odabrati prema uzrastu i posebno paziti na njen estetski izgled i edukativnu vrijednost. Kako bi se kod djeteta stvorio interes za čitanjem, željom za slušanjem priča i uživanje u aktivnostima vezanim za slikovnicu, potreban je kvalitetan odabir slikovnice. Taj zadatak nije jednostavan te su roditelji često zbunjeni oko toga koje su slikovnice primjerene dobi njihove djece (Vonta i Balič 2011). Center (2007) naglašava važnost roditeljske informiranosti pri odabiru slikovnica koje najbolje odgovaraju potrebama njihovog djeteta. Autorica također upozorava da treba oprezno pristupati odabiru, da treba proučiti tko je autor, ilustrator te da slikovnica treba biti potpisana od strane autora. Važnu ulogu imaju i odgajatelji i sve odrasle osobe koje se brinu o djetetu. Oni također trebaju odabirati adekvatne sadržaje koje će čitati djeci i koje će djeca proučavati. Zadatak traženja slikovnice važan je utoliko što se razvojem djeteta povećava raspon njegove pažnje, raste sposobnost usredotočivanja, poboljšava se pamćenje, šire se i mijenjaju djetetovi interesi (Centar, 2007).

Od rođenja do druge godine života za djecu su pogodne slikovnice s malo teksta i jasnim, šarenim ilustracijama, kratkim tekstom brojalica te ponavljanjem riječi. Za djecu rane dobi treba izabrati knjige izrađene od mekih, trajnih materijala koji se mogu savijati i koji se teško trgaju. U trećoj i četvrtoj godini života djecu počinju zanimati priče o ljudima, životinjama i svakodnevnim događajima i aktivnostima te

su u toj dobi pogodne priče s jednostavnim zapletima kako bi djeca mogla predviđati što će se dogoditi. Također, uživaju u klasičnim bajkama i vole opasne situacije koje na kraju završavaju sretno. Nadalje, vole i komične elemente u priči te ponekad i sama izmišljaju nove, dramatične i šaljive zaplete ili sama završavaju priču. U petoj i šestoj godini raspon pažnje je znatno širi pa se djeca mogu usredotočiti na različite književne žanrove, iako su slike i dalje važne te pomažu djeci da bolje prate složenije zaplete (Hrabar, Vitez Vidović, 1999).

Važno je istaknuti da pri odabiru slikovnica treba obratiti pažnja na sigurnosne zahtjeve. Slikovnica ne smije imati oštre rubove ili uglove te pri njenoj izradi ne smiju biti korištene otrovne i nepostojane boje. Nadalje, ilustracije trebaju biti skladnih boja, estetski vrijedne, realne kad pojašnjavaju pojmove te maštovite kad obogaćuju doživljaj, a tekst jasan, smislen, zanimljiv, pisan u duhu hrvatskog jezika ukoliko se radi o prijevodu te gramatički i pravopisno točan. Tekst također treba biti i primjerene veličine, odnosno djeci dovoljno velik i uočljiv.

Treba naglasiti da roditelji najbolje poznaju svoju djecu stoga trebaju odabrati slikovnice koje će zanimati, poticati, zabavljati i graditi ličnosti njihove djece te ih uvesti u svijet mašte, književnosti, umjetnosti i fikcije. Odgajatelji također provode puno vremena s djecom te su, svojom strukom, iskustvom i spoznajama, odgovorni pružiti djeci kvalitetan i adekvatan sadržaj kroz slikovnicu.

4. PRIČA

Težak (1991) navodi da su književni i drugi teoretičari davali različita određenja priči, no do danas nisu uspjeli jednoznačno definirati njen pojam. Iz tog razloga nailazimo na pojam priče u različitim značenjima.

Prvo značenje podrazumijeva priču kao kategoriju kojom se objašnjava odnos mašte i zbilje. U tom je slučaju priča produkt mašte te se logika priče ne može izjednačiti s logikom zbilje.

Iduće navodi da se naziv priča javlja iz književnoteorijske problematike kao strukturalni element mnogih književnih vrsta, odnosno da je priča osnovna struktura iznošenja događanja po vremenskom slijedu što se češće naziva fabulom.

Treće značenje tvrdi da je priča određeni oblik književnosti. Priča je jedna od književnih vrsta koju je poprilično teško jednoznačno odrediti.

4.1. Dječja priča

Priča, glavna i najobuhvatnija vrsta dječje književnosti, prati djecu od trenutka kad počinju usvajati jezični sustav i ne napušta ih do kraja djetinjstva. Čak i u posljednjem razdoblju, kad su djeca zainteresirana za djela u kojima dublje upoznaju svijet oko sebe i uživljavaju se u pustolovine, elementi priče pojavljuju kao miješanje realnog i fantastičnog (Crnković, Težak, 2002).

Gledajući sa svog sitnog motrišta na velik nepoznat svijet kojemu se dive i kojega se boje, djeca ne shvaćaju kategoriju vremena, prostora i uzročnosti, ne shvaćaju razlike između sadašnjeg, prošlog i budućeg, granice veličine, daljinu i blizinu, odnose vidljivog i nevidljivog, zakone sile teže, smrt i druge granice ljudskih mogućnosti, te iz tog razloga spram odraslih lakše prihvaćaju čudesno i fantastično poput divova, vila, patuljaka, trenutačnog svladavanja golemih daljina i dr.

Bitna odrednica priče je fantastično ili čarobno kao bilo kakvo odstupanje od stvarnosti. Bez izraza, koji se svode na odstupanje od tzv. pojavne stvarnosti te konvencionalnog shvaćanja stvarnosti kakvu upoznajemo osjetilima, nema priče.

„Unutarnja ili prava stvarnost ne mora biti istovjetna s pojavnom stvarnošću, pa odatle proizlazi i najdivnije paradoksalno čudo priče, da ona, naime, bježeći od pojavne stvarnosti, iskrivljujući je i nadomješćujući je izmišljenom stvarnošću bolje tumači pravu stvarnost nego njezin takozvani realistični prikaz, kao što i umjetnička slika ne odražavajući vjerno konvencionalni izgled modela govori o njemu, u nekom smislu, više od najvažnije fotografije“ (Crnković, Težak, 2002, str. 21). U tom kontekstu priča odstupa od zakona kojima je određena konvencionalno shvaćena stvarnost (Crnković, Težak, 2002).

4.2. Podjela priče

Priča se može podijeliti na mnogo podvrsta:

Po postanku se priča dijeli na umjetničku ili narodnu. Narodna se priča prenosila usmenim putem te postoji jednako dugo kao i jezik. Ona nije stvorena za djecu, ali su je djeca tijekom stoljeća slušala zajedno s odraslima. Poput roditelja, baki ili djedova koji su prije pričanja djeci birali najpogodnije priče i prilagođavali im ih, prvi su dječji književnici činili isto te su takve priče na kraju priređivali u knjižnicama za djecu. Od samostalno prepričane narodne priče, unošenjem vlastitih elemenata u nju i mijenjajući je do potpunog oslobođenja od nje, razvila se umjetnička priča.

Narodna se priča dalje dijeli na: mit, legendu, bajku, novelu ili pripovijetku, anegdodu ili šaljivu pričicu. Najistaknutije su bajke i novele odnosno pripovijetke te se one međusobno razlikuju po prisutnosti čudesnog. U bajkama je čudesno prisutno, a u novelama nije.

Po strukturi se dijeli na bajku i fantastičnu priču (Težak, 1991). Odrednice bajke su: strogo određena i lako prepoznatljiva struktura, stvarno i čudesno postoje u njoj paralelno ne onemogućujući se međusobno, bitno je nizanje događaja i epizoda bez opisa, lica nisu detaljno opisana ni u fizičkom, a kamoli u psihičkom pogledu, nema ni traga statičkim opisima prirode, a dinamički opisi su u funkciji suradnje, čudesno je mitološkog podrijetla, moral je specifičan i sve se događa u neodređenom prostoru ili vremenu (Crnković, Težak, 2002). Fantastična priča, znana kao i moderna bajka, novija je vrsta koja donosi nadrealan svijet satkan od realnih

elemenata. Za razliku od klasične bajke koja daje upute kako treba živjeti, moderna bajka daje upute kako se može živjeti. Karakteristično za modernu bajku je i nečija naglašena podsvijest, snovi, želje, težnje, stoga je čudesno gotovo uvijek objašnjivo, a prijelaz iz realnog u irealno naglašen. Razlika bajke i fantastične priče nalazi se u razlikovanju čudesnog, koje pripada bajci, i fantastičnog, koje pripada priči. U bajci svijet čuda koegzistira sa stvarnim svijetom ne narušavajući njegov unutrašnji sklad, a u fantastici natprirodni poredak narušava zakone realnog svijeta i prodire u stvarni svijet unoseći u njega svoju logiku (Težak, 1991).

Po tipu čudesnog priča se dijeli na: mitološku priču u kojoj su junaci likovi iz mitologije, alegorijsku priču kad priča prikazuje borbu prirodnih sila ili pojmova u ljudskim likovima, hiperboličku sliku u kojoj se čudesno svodi na pretjerano uvećavanje postojećeg te na nadrealističku priču (Crnković, Težak, 2002).

Po efektu, namjeni ili podtekstu spominje se: simbolička, filozofska, šaljiva ili humoristička, poučna, moralistička, priča kao igra te basna (Crnković, Težak, 2002).

Po odnosu prema tradiciji priča može biti: klasična, starinska i moderna (Težak, 1991).

Po elementu igre može se govoriti o: kumulativnoj, nonsensnoj priči, lagariji te priči s igrom riječi (Težak, 1991).

Po junacima u odnosu na djecu dijeli se na: priča s djecom kao junacima i s junacima koji nisu djeca (Crnković, Težak, 2002).

U najbogatijoj podjeli *po junacima* priča se dijeli na: vilinsku priču, priču o patuljcima, priču o divovima, priču o vješticama, priču o herojima, priču o postanku imena planina, izvora, rijeka, priču o svecima, priču o antropomorfno prikazanim životinjama, priču o antropomorfno prikazanim biljkama i stvarima, priču o lutkama, priču o ludama, priču o djevojčicama i dječacima i još mnoge druge (Crnković, Težak, 2002).

Po završetku se razlikuju tri tipa, to su: priča sa sretnim završetkom, s nesretnim završetkom, priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o biti ili ne biti, sreći ili nesreći (Crnković, Težak, 2002).

Na posljetku, *po odnosu prema igri riječima* mogu se razlikovati priče bez igre riječima i one u kojima je igra riječima naglašena (Crnković, Težak, 2002).

Gotovo svi izvrsni tekstovi sadrže u zasebnim omjerima različite osobine iz ovih podjela. Iz tog je razloga svođenje jedne priče ili autora na samo jedan model neprikladno (Crnković, Težak, 2002).

4.3. Odabir priče

Pri odabiru priče važno je u obzir uzeti djetetovu dob. Međutim, svako dijete je individua za sebe koja ima svoj tijek razvoja te je iz tog razloga također bitno uzeti u obzir i djetetove interese. Ono što dijete zanima, što ga pokreće, što mu je poznato ovisi o razvojnim karakteristikama svakog pojedinog djeteta, o okruženju u kojem dijete raste (npr. gdje stanuje, o odnosima u obitelji, navikama itd.), o poznavanju pojedinih zanimanja, isprobavanju raznih alata i strojeva, o načinima rješavanja konflikata u i izvan kuće, o doticajima sa životinjama, o doticaju i poznavanju prirode te o poznavanju i korištenju televizije, filma, CD-a ili kompjutera. Bitno je uzeti u obzir djetetove želje, no valja biti svjestan da djeca ne poznaju korpus književnoumjetničkih djela poput odrasla čitatelja, stoga odgovornost za pronalaženje adekvatnih priča imaju odrasli koji žive ili rade s djecom (Velički, 2013).

D. Težak, autorica knjige *Hrvatska poratna dječja priča* (1991), navodi da u ranom djetinjstvu, koje obuhvaća razdoblje od rođenja do treće godine, djeca još nisu zainteresirana ni sposobna pratiti priču. Pred kraj te faze, djeca vole priču te je žele slušati ponovo i ponovo, no interesiraju ih samo poneki detalji koji uglavnom ulaze u krug njihovih iskustava. O shvaćanju cjeline nema govora. Iduća je predškolska dob koja obuhvaća razdoblje od tri do sedam godina. U tom periodu djeca već mogu shvatiti cjelinu priče, a ne samo detalje, stoga su sposobna pratiti kraće priče te naročito vole bajke. Posljednja faza razvoja djeteta je mlađa školska dob koja obuhvaća razdoblje od sedam do dvanaest godina. U prvom i drugom razdoblju osnovne škole djeca se već mogu koncentrirati i pratiti duže priče koje sadržajem i izrazom odgovaraju stupnju njihova psihofizičkog razvitka. U trećem i četvrtom razredu sposobni su pratiti i razumjeti duže i složenije priče, a u kasnijim su razredima njihove recepcijske mogućnosti sve veće i veće (Težak, 1991).

Velički (2013) također navodi i opisuje priče primjerene određenom uzrastu djeteta objašnjavajući da prve priče s kojima se dijete susreće trebaju biti kratke, ritmičke i nježne te se trebaju oslanjati na zvučnu komponentu govora i na pokret. U trećoj i četvrtoj godini života djeca često ponavljaju riječi koje su čula zajedno s govornikom te su za njih primjerene kraće rimovane ili ritmičke priče. Od treće do pete godine postupno se uvode priče s čudesnim elementima sve do duljih bajki oko četvrte godine starosti (Velički, 2013).

4.4. Pričanje priče

Velički (2013) pričanje definira kao živo i kreativno usmeno izlaganje izvornog sadržaja tijekom kojeg stvaramo novu priču na osnovi poticajnoga pripovjednog teksta ili događaja/doživljaja, nadopunjujući sam tekst vlastitom verbalnom i neverbalnom interpretacijom ili drugim pomoćnim sredstvima. Za razliku od prepričavanja s kojim se često uspoređuje, pričanje zahtijeva više pripovjedačkog umijeća, samostalnosti, originalnosti, mašte, dublje poniranje u probleme te prisniju povezanost s predmetom pripovijedanja.

Kako bi priča bila kvalitetno ispričana, pripovjedač treba posjedovati određene kompetencije poput: pričanja bez tekstualnog predloška kad god je moguće, održavanja kontakta očima s djecom, pričanja u krugu kad god je moguće kako bi se postigla prisna atmosfera, upotrebljavanja gesti i mimika kako bi potpomogao radnji i njezinom tijeku, upotrebljavanja određenih sredstava, uvažavanja vrjednota govornoga jezika, ne pričanja prebrzo, upotrebljavanja različite boje glasa za različite uloge, igranja s glasom, umetanja stanke, upotrebljavanja jezika koji djeca razumiju te ga obogatiti, uključivanja djece u priču, unaprijed objašnjavanja nepoznate riječi djeci te prerađivanja priče uz pomoć igara, uloga, lutkarsko/stolne predstave ili stihova na temelju priče.

Autorica zatim navodi postupke potrebne za pripremu pričanja priče, a to su: spontanost i ljubav za priču, osiguravanje dovoljno vremena za pričanje i razgovor s djecom o priči, odabir pravog vremena za pričanje radi dobre atmosfere, odlučnost za pričanje jedne priče koja se produbljuje, obraćanje pozornosti na govornu interpretaciju priče, usmjeravanje na odgojnu ulogu priče, stalno doživljavanje njene napetosti te doživljavanje priče u cijelosti kako bi je kvalitetnije prenijeli djeci.

Svaka priča ima svoju shemu, ona priču čini pričom te je treba shvatiti kao temelj. Psiholingvisti tvrde kako čitajući ili slušajući neki tekst, odmah možemo shvatiti radi li se o „priči“ ili nekom drugom tekstu. Zahvaljujući shemi, priča se brže pamti i lakše ponovno reproducira te također pomaže pripovjedaču da ima pregled nad svojom pričom i da je organizira. Priča u sebi sadrži i određeni tijek radnje koji pripovjedaču pomaže da sve dijelove radnje i sve njihove raznolikosti zadrži u sjećanju. Uz njeno pričanje se također mogu upotrebljavati i geste koje djeci pomažu u stvaranju konkretnih slika i asocijacija koje su potrebne za razumijevanje simbolike. Priču mogu obogatiti i formule koje nastaju pri ponavljanju istih rečenica, sintagmi, dijaloga, proznih odjeljaka ili pak samo jedne riječi tijekom priče. Važno je stvoriti adekvatnu atmosferu za pričanje priče osiguravši poseban prostor i stvorivši tišinu u kojoj se priča može slušati. Za uređenje prostora, potrebno je da svjetlost, boje i simboli djeluju skladno. Bajkoviti pomagači, odnosno mirisi, boje, zvukovi i okusi također su dobrodošli. Priča se također može obogatiti korištenjem određenih rituala i sredstava na početku pričanja te se može izvoditi i u obliku stolne predstave (Velički, 2013).

„Priče, u skladu s tim, možemo shvaćati i kao niz pravila koje pripovjedač postavlja na samom početku pričanja i do kraja priče ih se mora držati“ (Velički, 2013. str. 63).

5. EMPATIJA

U posljednjim desetljećima stavljen je veliki naglasak na emocionalnu inteligenciju čija je najznačajnija komponenta empatija. Goleman (1997) u svojoj knjizi navodi kako su emocionalna inteligencija i kvocijent inteligencije odvojene sposobnosti te također naglašava Saloveyevih pet glavnih komponenti emocionalne inteligencije: poznavanje vlastitih osjećaja, kontrola intenziteta osjećaja, motiviranje samoga sebe, prepoznavanje emocija kod drugih ljudi (empatija) te uspostavljanje i održavanje zdravih odnosa s drugim ljudima. Bitno je naglasiti kako na kvocijent inteligencije nije moguće bitno utjecati iskustvom ili školovanjem, no ključne emocionalne sposobnosti je moguće naučiti i poboljšati.

5.1. Pojam empatije

Empatiju je prvi put istaknuo škotski filozof i ekonomist Adam Smith u osamnaestom stoljeću kad je zapisao da naša moralna osjetljivost proizlazi iz naše mentalne sposobnosti za to da u mašti zamijenimo mjesto s onim koji pati. No, empatiju je prvi puta kao pojam u današnjem značenju upotrijebio američki psiholog E. B. Titchener 1909. godine [grč. *en* = u, *pathos* = osjećaj, uživanje; *empathia* = „osjećanje iznutra“] (Krznić, 2014). Psihologija je empatiju kasnije opširnije definirana i objasnila te nam ponudila nekoliko njenih definicija. Prva podrazumijeva da je empatija kognitivno razumijevanje čuvstava i položaja druge osobe (npr. situacije u kojoj se nalazi, patnje koju podnosi, ugroženosti koju doživljava), a druga empatiju opisuje kao emocionalno uživanje u osjećaje druge osobe (Brozović, Kovačec, 1999). Prema Krzniću (2014) prva definicija opisuje kognitivnu empatiju, a druga afektivnu. Kao primjer kognitivne empatije navodi primjer u kojem su studenti dizajnirali golemi namještaj kako bi shvatili način na koje bi dijete moglo poimati sobu primjerenu odraslim osobama, a kao drugi primjer navodi vlastiti plač i tugu kada vidimo da nama bliska osoba pati (Krznić, 2014).

Martin L. Hoffman, najveći istraživač na polju empatije, u svojoj knjizi *Empatija i moralni razvoj* (2003) pokazuje kako korijene moralnosti treba tražiti u empatiji, jer ona predstavlja vrstu sudjelovanja s mogućim žrtvama, nekim tko pati, tko je u opasnosti ili u nevolji.

Bitno je naglasiti kako „empatija i „suosjećanje“ nisu istoznačnice. Za razliku od empatije koja može obuhvaćati dijeljenje tuđe radosti i patnje, suosjećanje (engl. *compassion*; prim. prev.) u doslovnom prijevodu znači „patiti s drugim“.

„Empatija može pokrenuti revoluciju“ (Krzrnarić, 2014, str. 9) rečenica je kojom Krzrnarić na početku knjige *Empatija* naglašava njenu važnost. U toj knjizi opisuje empatiju kao umijeće imaginativnog ulaska u kožu druge osobe, razumijevanja njezinih osjećaja i viđenja te korištenja tog razumijevanja za usmjeravanje vlastitih postupaka. Važnost empatije također je 2008. godine naglasio Barack Obama u pripremi za američke predsjedničke izbore istaknuvši empatiju kao jednu od najvažnijih tema svoje kampanje: „U ovoj se zemlji mnogo govori o saveznom deficitu. Ali mislim da bismo više trebali govoriti o našem deficitu empatije – naše sposobnosti da se zamislimo u tuđoj koži, da svijet vidimo očima onih koji su drugačiji od nas... Živimo u kulturi koja odvraća od empatije, kulturi koja nam prečesto govori da je najvažniji cilj života biti bogat, mršav, mlad, slavan, siguran i zabavljen“ (Krzrnarić, 2014, str. 17).

Dakle, empatija je jedna od temeljnih moralnih emocija koja potiče na moralno djelovanje. Ona potiče ljude da djeluju zajedno, radije nego da djeluju sami (Bergin, 1978).

5.2. Razvoj empatije

Razvoj empatije odvija se zajedno s kognitivnim sposobnostima. Tijekom treće godine života djeca stječu vrijednosne stavove o različitostima i nečemu što je drugačije, a između treće i šeste pokazuju stereotipna ponašanja te postoji mogućnost da odbace dijete koje se od njih razlikuje bojom kože ili nekim tjelesnim nedostatkom (Velički, 2011).

Djecu u prvoj godini života karakterizira globalna empatija. U ovom razdoblju djeca nisu sposobna razlikovati sebe od drugih kao odvojene fizičke entitete, već se ponašaju na način da se njima događa ono što se događa i drugima. To također predstavlja urođeni refleks. Primjer toga je da će dijete zaplakati kada vidi drugo dijete da plače.

Nakon prve godine djetetovog života slijedi egocentrična empatija u kojoj dijete u potpunosti shvaća sebe i druge kao različite fizičke entitete. Sposobno je doživljavati empatiju znajući da je netko drugi, a ne ono samo, u nevolji. U ovoj fazi djeca počinju tješiti druge, premda još uvijek ne razlikuju dobro unutarnja stanja drugih od vlastitih (Komesarović, 2010).

Između treće i šeste godine života, javlja se empatija za osjećaje drugih. U ovom se periodu intenzivnije razvija djetetov govor te postaje svjesno da druge osobe imaju vlastite osjećaje. Kao produkt toga, dijete prikladnije odgovara na osjećaje drugih, traži rješenja na njihove probleme te je u stanju empatizirati sa sve složenijim emocionalnim stanjima te reagirati ili ostati po strani.

U posljednjoj fazi razvoja empatije, koja se odvija između šeste i devete godine, djeca mogu razumjeti vlastite osjećaje u širem smislu (Velički, 2011).

6. POVEZNICA SLIKOVNICA, PRIČA, EMPATIJE I PREDŠKOLSKE DJECE

Iako se empatija odvija zajedno s moralnim sposobnostima, ona se također uči i stječe (Bergin, 1978). Iz tog razloga predškolska djeca, u prosjeku, imaju najrazvijeniju empatiju s obzirom na ostalu vrtićku djecu. Veliku ulogu u učenju empatije imaju roditelji i odgajatelji koji provode puno vremena s djecom. Kovačec i Brozović (1999) navode da se u književnom djelu empatija očituje čitateljevim uživljavanjem u predočeni svijet uz istodobno izuzimanje iz situacije čitanja. Kao primjer navedene empatije, može se navesti čitateljeva prožetost osjećajima epskog ili dramskog lika i sl. Autori također tvrde da se jedino čitanjem književnih djela, čovjek može osloboditi skučenosti, neznanja i predrasuda, osloboditi ga od straha povijesnih i kulturnih razlika i omogućiti mu upoznavanje ljudskosti. Takvo polazište većinom podržavaju autori i proučavatelji dječje književnosti. Iako se dječja književnost osamostaljuje tek krajem 17. st., ubrzo pronalazi svoje korijene u uspavankama, bajkama i pričama (Kovačec i Brozović, 1999).

Velički (2011) naglašava važnost književnih djela u razvoju dječje empatije navodeći da djeca nesvjesnim putem usvajaju stereotipne poruke u obitelji, a kasnije putem medija poput knjiga, časopisa, novina itd.

Navedeno potvrđuje B. Vojnović (2012) tvrdeći da na razvoj moralnih načela utječe fikcija (knjige, filmovi, televizija i dr.). U svojem članku *Empatija u književnosti: uloga lika u sabotazi nacionalističkih stereotipa i generalizacija*, spominje Hoffmanov zaključak da priče mogu biti važni čimbenici u socijalizaciji principa pravde jer omogućavaju čitaocima da se empatijski identificiraju s načinom mišljenja i osjećaja druge osobe i da reagiraju kada je to primjereno empatijskim osjećajem nepravde.

M. Ružić (2017) u svojem istraživanju, čiji je jedan od ciljeva bio ispitati odgajatelje koje odgojne vrijednosti najčešće prenose djeci putem dječjih priča, navodi podatak da od svih vrijednosti empatija zauzima čak drugo mjesto nakon prijateljstva.

Brozović i Kovačec (1999) navode da djeca zapažaju slike prije govora te da slikovnica već kod najmlađe djece potiče uočavanje, razmišljanje i verbalno izražavanje, razvija maštu, utječe na emocionalni razvoj i usvajanje estetskih stavova.

7. METODOLOGIJA RADA

7.1. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja je utjecaj slikovnica i priča na empatiju djece predškolske dobi. Ovim istraživanjem žele se ispitati mišljenja roditelja djece predškolske dobi o važnosti čitanja ili pričanja priča i slikovnica djeci te mišljenje o tome utječu li slikovnice i priče na empatiju njihove djece, na temelju njihovog iskustva.

7.3. Cilj istraživanja

Cilj je istraživanja utvrditi stavove roditelja djece predškolske dobi o tome utječu li priče i slikovnice na empatiju njihove djece.

7.4. Zadaci istraživanja

Iz naznačenoga predmeta istraživanja te na temelju postavljenog cilja, utvrđeni su sljedeći zadaci:

1. Utvrditi čitaju li roditelji svojoj djeci češće slikovnice ili priče
2. Utvrditi stavove roditelja o utjecaju slikovnica i priča na njihovo dijete
3. Utvrditi razgovaraju li roditelji s djecom o slikovnicama i pričama koje im čitaju
4. Utvrditi smatraju li roditelji da slikovnice i priče potiču empatiju njihove djece
5. Utvrditi traže li djeca da im se ponovo čita slikovnica ili priča koja je potakla njihovu empatiju
5. Utvrditi u kojem području roditelji primjećuju utjecaj slikovnice i priče na djetetovu empatiju
6. Istražiti koje slikovnice i priče potiču empatiju kod djece predškolske dobi

7.5. Osnovni skup (populacija) i uzrok istraživanja

Osnovni skup, odnosno populacija ovog istraživanja, činili su roditelji djece predškolske dobi. Istraživanje je provedeno u rujnu 2018. godine s pedeset roditelja djece koji polaze u navedene vrtiće. Uzorkom će biti obuhvaćeni roditelji djece predškolske dobi u dječjim vrtićima:

1. Dječji vrtić Bajka, Trešnjevka
2. Dječji vrtić Trnsko, Kajzerica

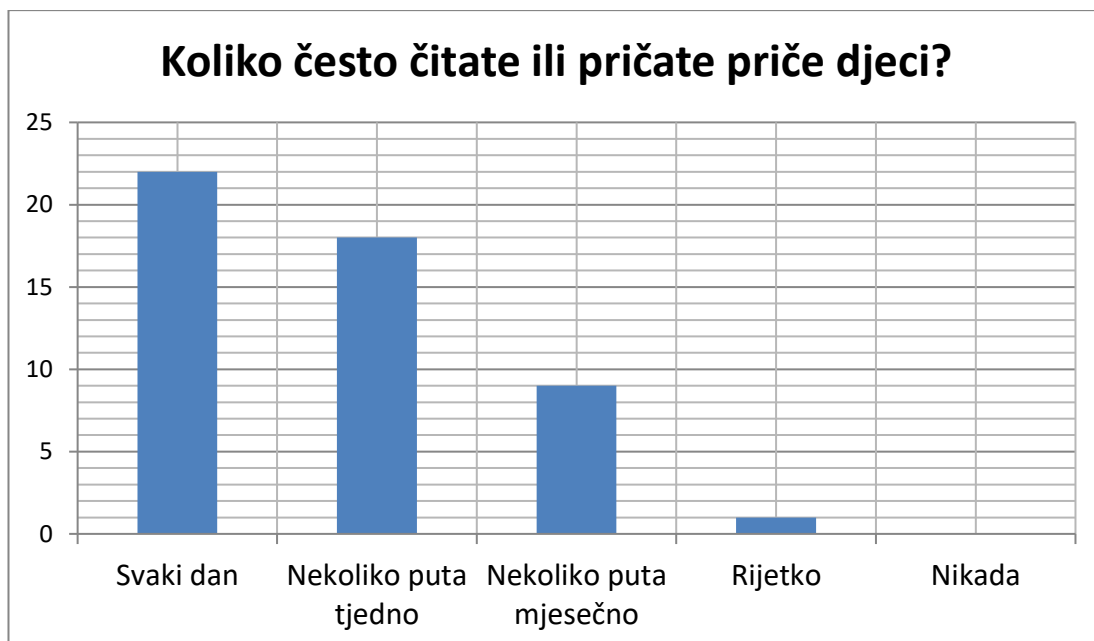
7.6. Metoda istraživanja

Ovo istraživanje provodilo se teorijskim i empirijskim pristupom. U teorijskom se dijelu provelo sveobuhvatno istraživanje o korištenju i značaju priča i slikovnica te njihovom utjecaju na empatiju predškolskog djeteta. U svrhu ovog istraživanja koristila se empirijska metoda pomoću koje se došlo do određenih stavova i mišljenja roditelja. Istraživanje se provelo pomoću najjednostavnijeg i najbržeg načina na koji se može obuhvatiti veći broj ispitanika, a to je anketni upitnik.

7.7. Obrada podataka

Istraživanje se provelo u dva dječja vrtića u gradu Zagrebu. Ankete je ispunilo pedeset roditelja predškolske djece na način zaokruživanja i nadopunjavanja pitanja.

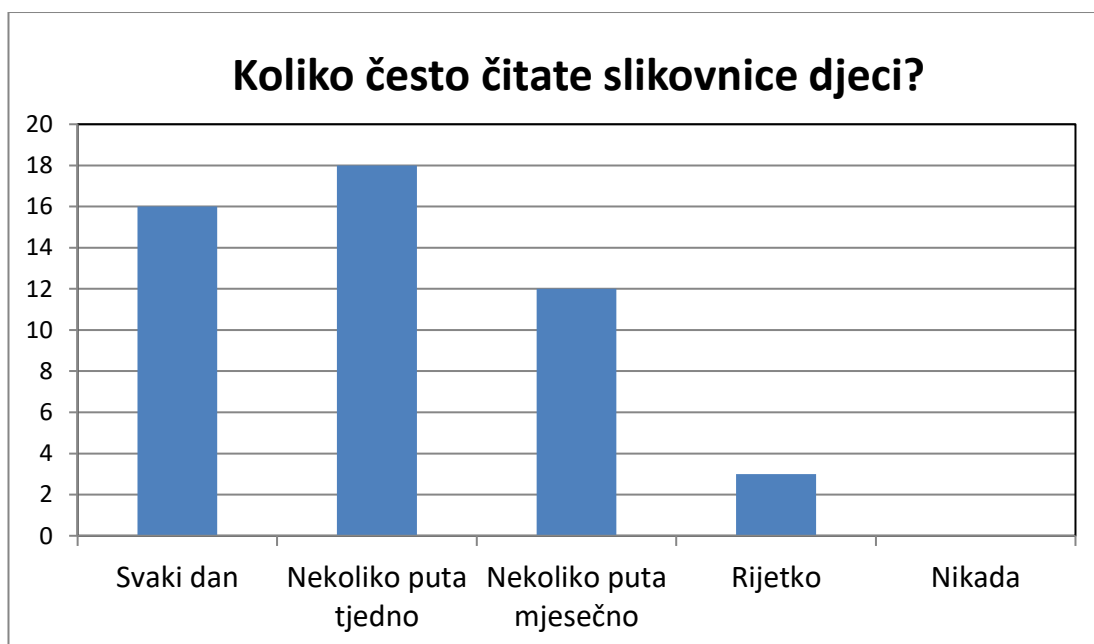
Na prvo pitanje o učestalosti pričanja ili čitanja priči djeci, roditelji su odgovorili na sljedeći način:

Slika br. 1 -Grafikon o učestalosti čitanja ili pričanja priča predškolskoj djeci

Prikazano potvrđuje da roditelji priče smatraju važnima za razvoj njihove djece te da ih često koriste. Čak 44% roditelja čita ili priča priče djeci svaki dan, nešto manji postotak od 36% ih čita ili priča nekoliko puta tjedno, a 18% nekoliko puta mjesečno. Olakšanje je da niti jedan roditelj nije zaokružio nikada.

Iduća tablica prikazuje odgovor na pitanje koliko često roditelji svojoj djeci čitaju slikovnice. Odgovorili su ovako:

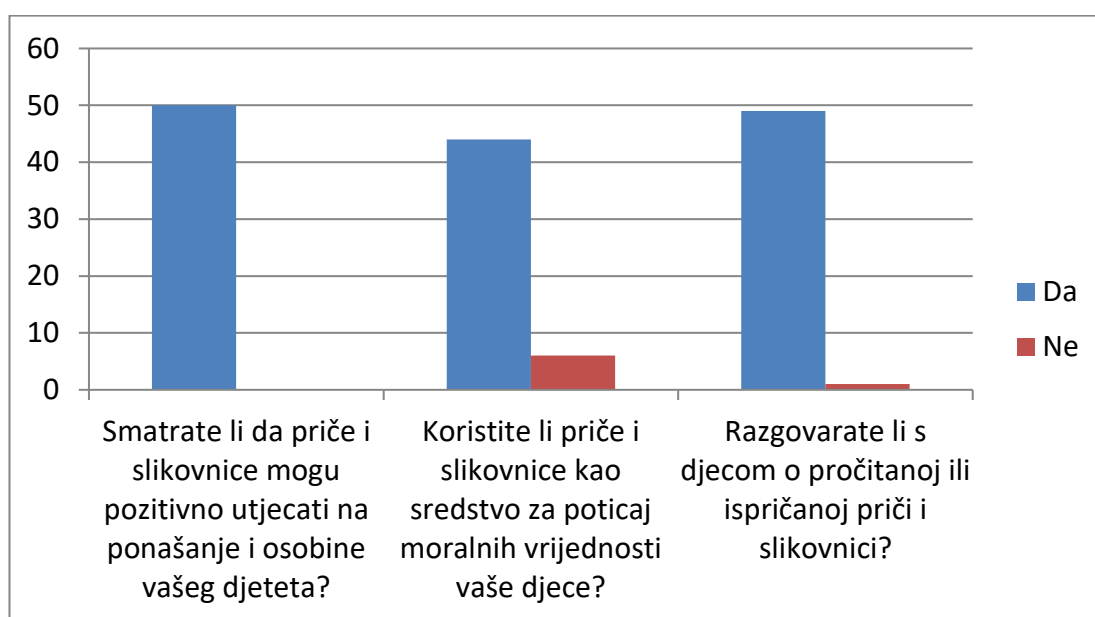

Slika br. 2 - Grafikon o učestalosti čitanja slikovnica predškolskoj djeci

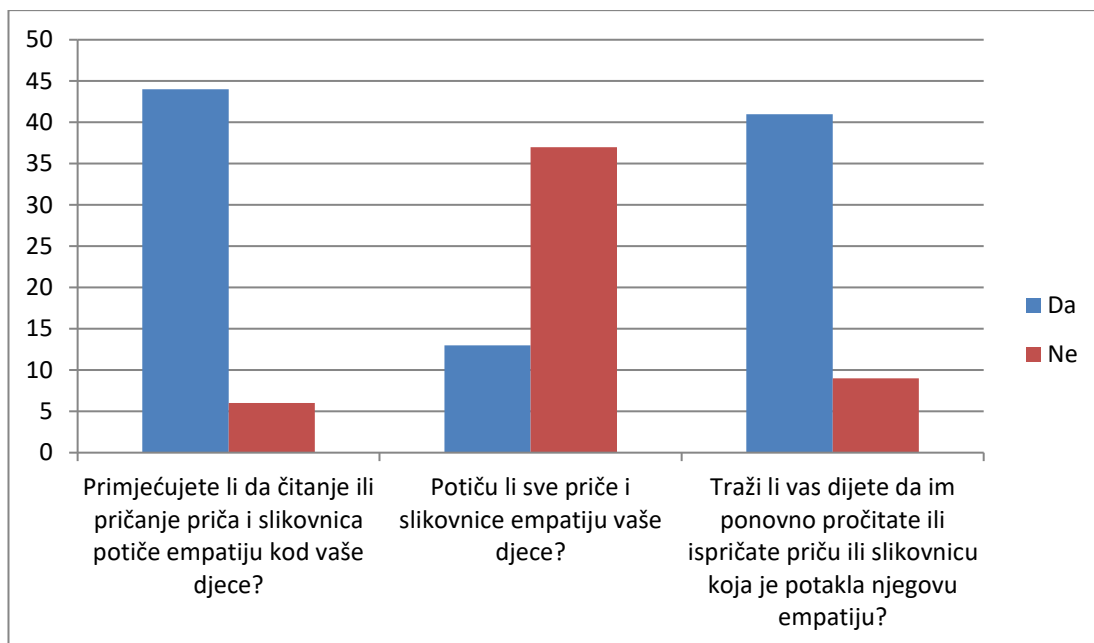
Najviše roditelja, 36%, odgovorilo je da svojoj djeci čita slikovnice nekoliko puta tjedna. 32% odgovorilo je da slikovnice čita svaki dan. 24% roditelja nekoliko puta mjesečno svojoj djeci čita slikovnice, a 6% ih rijetko čita. Ponovo nitko nije odgovorio da svojoj djeci nikada ne čita slikovnice.

Iz prve dvije tablice može se zaključiti da roditelji češće djeci čitaju ili pričaju priče, nego što im čitaju slikovnice.

Iduće tablice prikazuju što su roditelji odgovorili na „DA/NE“ pitanja:

Slika br. 3 - Grafikon o utjecaju priča i slikovnica na predškolsko dijete

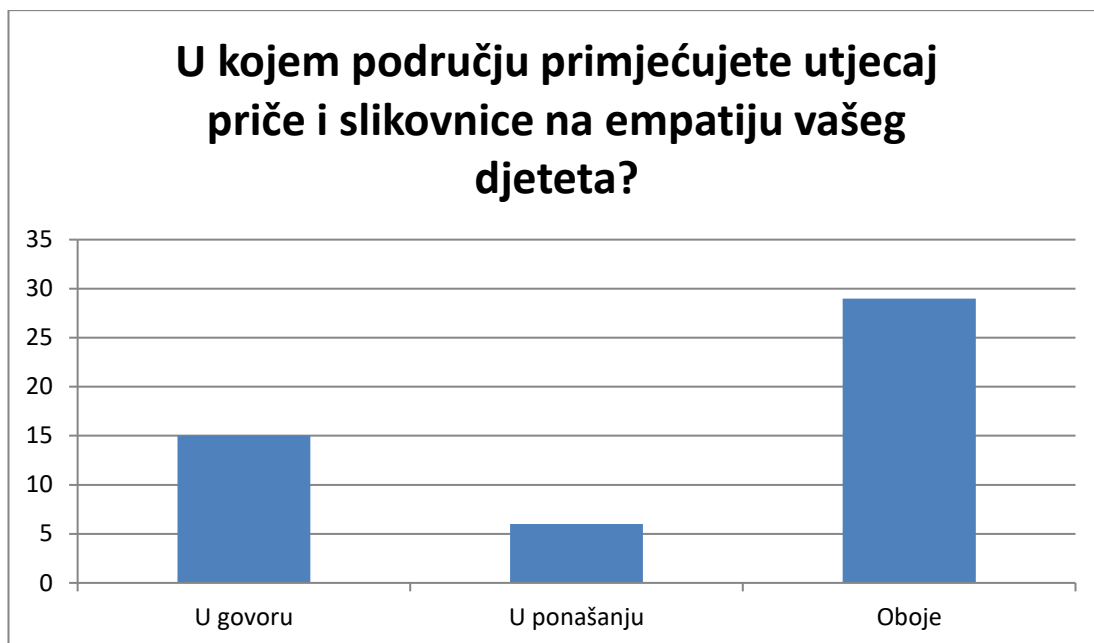

Slika br. 4 - Grafikon o uočavanju empatije kod predškolske djece

Iz navedenog se da iščitati da svi roditelji smatraju da priče i slikovnice mogu pozitivno utjecati na ponašanje i osobine njihovog djeteta. Iz toga se zaključuje da su roditelji svjesni važnosti priča i slikovnica za njihovu djecu. 90% roditelja koristi priče i slikovnice kao sredstvo za poticaj moralnih vrijednosti njihove djece, a čak 98% razgovara sa svojom djecom o pročitanoj ili ispričanoj priči i slikovnici. 88% ih je primijetilo da čitanje ili pričanje priča i slikovnica potiče empatiju kod njihove djece, ali da ne potiču sve priče i slikovnice empatiju kod djece odgovorilo ih je 74%. To je logično s obzirom na to da sve priče i slikovnice nisu kvalitetne. Na pitanje traži li ih dijete da im ponovno pročitaju ili ispričaju priču ili slikovnicu koja je potakla njegovu empatiju, 82% roditelja je zaokružilo da, a samo 8% ne.

Roditelji su ovim odgovorima pokazali da pridaju veliku važnost slikovnicama i pričama u svrhu razvijanju moralnih vrijednosti njihove djece, da su angažirani u čitanju i pričanju priča i slikovnica njihovoj djeci te da su primijetili da se na taj način potiče dječja empatija.

Posljednja tablica prikazuje u kojim su područjima roditelji primijetili utjecaj priče i slikovnice na empatiju njihovog djeteta:

Slika br. 5 - Grafikon o područjima u kojima se primjećuje utjecaj priča i slikovnica na predškolsko dijete

Najviše roditelja, 58%, odgovorilo je da utjecaj slikovnica i priča na empatiju njihovog djeteta primjećuju i u govoru i u ponašanju. 30% ih primjećuje samo u govoru, a 12% samo u ponašanju.

Neki su roditelji naveli primjere situacija u kojima su primijetili utjecaj priča i slikovnica na empatiju njihove djece.

U području priče roditelji su naveli sljedeće:

„Prepričava priču i pritom pokazuje emocije prema likovima.“

„Priča s drugom djecom, koja su drugačija, o osjećajima i tješi ih.“

„Koristi određene riječi iz priče kada se nađe u sličnoj situaciji.“

„Nakon pročitane slikovnice u kojoj djevojčica stalno govori neću, kćer mi se ispričala za njeno ponašanje.“

U području ponašanja roditelji su naveli sljedeće:

„Kopira situaciju iz priče u ponašanju.“

„Primjenjuje situacije iz priča i slikovnica u odnosu s prijateljima.“

„Nakon pročitane priče o mami i kćeri, kćer me zagrlila.“

U posljednjem su pitanju roditelji trebali navesti slikovnice i priče koje su potakle empatiju njihove djece.

Priče koje su naveli su: Mala sirena, Priče protiv straha i agresije te što trebate znati kada ih čitate djeci, Ružno pače, Crvenkapica, Snjeguljica, Djevojčica sa šibicama, Medvjedići su razbili lampu, Vuk i sedam kozlića, Mali princ, Artur, Postojani kositrejni vojnik, Petar Pan, Lisica i roda, Grimmove priče, Andersenove bajke; Bambi, Princeza i žabac, Priča o balerini Sofiji, Akimbo i slonovi, Šuma Striborova, Tonko Bontonko, Div iz predgrađa, Ivica i Marica, Gospođica Neću.

Slikovnice koje su naveli: Tri prašćića, Za minutu mama, Zeko Karlo, Juha od bundeve, Ježeva kućica, Ana i lijepo ponašanje, Bonton slikovnica, Cvrčak i mrav, Medo Toby, Mišiću nedostaje njegova majka, Žirafi je umro djed, Mačak u čizmama, Maca papučarica, Zmaj Anđelko, Najotmjeniji div u gradu.

ZAKLJUČAK

Ovim završnim radom obrađena je tema bitna za odgoj i obrazovanje predškolske djece. Temom „Slikovnice i priče kao sredstvo za poticanje empatije kod djece predškolske dobi“ te istraživanjem, utvrđeno je koliko su slikovnice i priče bitne za razvoj predškolskog djeteta te razvoj njihove empatije.. Priče i slikovnice su djeci bliske i drage zbog fantastičnog i čarobnog u njima, kreativnih ilustracija, mašte i razmišljanja na koje ih potiče. Uz to, slikovnice i priče pozitivno utječu na djecu, njihovu socijalnu, emocionalnu i kognitivnu dobrobit, što ih čini adekvatnima i poželjnima za djecu i njihov razvoj.

Za socijalno i emocionalno funkcioniranje djeteta, bitna je empatija. Ona se razvija do 9. godine života, stoga je bitno utjecati na nju u razvoju. Priče i slikovnice vrsta su dječje književnosti koje svaki dan možemo čitati i pričati djeci. One su prepune novog znanja i iskustva iz kojeg djeca mogu učiti i koje mogu proživljavati. Potiče djecu da razvijaju svoje osjećaje, ali i da ih razumiju. U razumijevanju i shvaćanju osjećaja, bitna je pomoć roditelja, odgajatelja ili osobe koja provodi puno vremena s djecom. Ta pomoć se može pružiti razgovorom.

U provedenom istraživanju, većina roditelja zaokružila je da djeci čitaju ili pričaju priče i slikovnice kako bi potakli djetetove moralne vrijednosti. Drugim riječima, roditelji su svjesni uloge slikovnica i priča u razvoju svoje djece te ih većina svojoj djeci priča i čita svaki dan ili nekoliko puta tjedno. Istraživanje je također pružilo odgovor na bitno pitanje ovog rada koje glasi: „Primjećujete li da čitanje ili pričanje priči i slikovnica potiče empatiju kod Vaše djece?“. Većina, koju čini 88% ispitanika, prepoznala je utjecaj na empatiju. Da to uistinu jest tako, dokazali su primjeri situacija koje su roditelji naveli i kojima su dokazali da je poticaj empatije pomoću slikovnica i priča vidljiv i u razgovoru i u ponašanju.

Važno je zaključiti da su slikovnice i priče bitne za poticanje empatije kod djece predškolske dobi, stoga je bitno da se one djeci čitaju i pričaju. Dijete je osjetljivo biće koje brzo upija zbog čega je bitno da mu pružimo kvalitetne i adekvatne sadržaje. Na taj mu način možemo omogućiti da se kvalitetno odrasta, razvijajući svoju empatiju.

LITERATURA

Knjige:

1. Brozović, D., Kovačec, A., Ravlić, S. (1999) Hrvatska enciklopedija. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
2. Centner, S. (2007). Kako zavoljeti knjigu i čitanje. Đakovo: Tempo d.o.o.
3. Crnković, M., Težak, D. (2001.) Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955.godine. Zagreb: Znanje.
4. Čačko, P., Hlevnjak, B., Javor, R. (2000.) Kakva je knjiga slikovnica. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
5. Goleman, D. (1997). Emocionalna inteligencija: zašto može biti važnija od kvocijenta inteligencije. Zagreb: Mozaik knjiga.
6. Hoffman, M. L. (2003) Empatija i moralni razvoj. Beograd: Dereta.
7. Krznarić, R. (2014.) Empatija. Zagreb: Planetopija.
8. Težak, D. (1991.) Hrvatska poratna dječja priča. Zagreb: Školska knjiga.
9. Velički, V. (2013.) Pričanje priča – stvaranje priča: Povratak izgubljenom govoru. Zagreb: Alfa.
10. Vizek Vidović, V., Hrabar, D. (1999). Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi. Zagreb: UISP.

Web izvori:

1. Bergin, M. S. (1978). Teaching children empathy. Preuzeto 29. kolovoza 2018. sa:
<http://www.firelandsschools.org/Downloads/TEACHING%20CHILDREN%20EMPATHY.pdf>
2. Komesarović, Z. (2010.) Poticanje empatije kod učenika razredne nastave. Preuzeto 20. srpnja 2018. sa Crosbi:
<https://www.bib.irb.hr/518716>
3. Ružić, M. (2017.) Poticanje odgojnih vrijednosti kod djece predškolske dobi. Preuzeto datuma 3. kolovoza 2018. sa Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR:
<https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffri%3A920>
4. Velički, V. (2011.) Razvoj empatije kod djece. Preuzeto 3. kolovoza 2018. sa InOptimum:
<http://www.inoptimum.com/2011/08/02/razvoj-empatije-kod-djece/>
5. Verdonik, M. (2015.) Slikovnica - prva knjiga djeteta. Preuzeto 15. srpnja 2018. sa UFRI:
https://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf
6. Vojnović, B. (2012.) Empatija u književnosti: uloga lika u sabotazi nacionalističkih stereotipa i generalizacija. Preuzeto 21. srpnja 2018. sa Hrčak:
<https://hrcak.srce.hr/138371>
7. Vonta, T., Balič, F. (2011.) Upoznavanje djece sa slikovnicama i knjigama. Preuzeto 10. kolovoza 2018. sa Hrčak:
<https://hrcak.srce.hr/124175>

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK ZA RODITELJE

Ovim anketnim upitnikom ispituju se Vaša mišljenja i stavovi o tome potiču li priče i slikovnice empatiju kod djece predškolske dobi. Molim Vas da pažljivo pročitate svako pitanje i ponuđene odgovore, a tek onda odgovorite.

Upitnik je anonimn, te Vam time omogućuje diskreciju i iskrenost kako bi se u konačnici dobili što točniji pokazatelji u ovome istraživanju.

Zahvaljujem na suradnji!

1. Koliko često čitate ili pričate priče djeci?

- a) svaki dan
- b) nekoliko puta tjedno
- c) nekoliko puta mjesečno
- d) rijetko
- e) nikada

2. Koliko često čitate slikovnice djeci?

- a) svaki dan
- b) nekoliko puta tjedno
- c) nekoliko puta mjesečno
- d) rijetko
- e) nikada

3. Smatrate li da priče i slikovnice mogu pozitivno utjecati na ponašanje i osobine Vašeg djeteta?

DA NE

4. Koristite li priče i slikovnice kao sredstvo za poticaj moralnih vrijednosti Vaše djece?

DA NE

5. Razgovarate li s djecom o pročitanoj ili ispričanoj priči i slikovnici?

DA NE

6. Primjećujete li da čitanje ili pričanje priči i slikovnica potiče empatiju kod Vaše djece?

DA NE

7. Potiču li sve priče i slikovnice empatiju Vaše djece?

DA NE

8. Traži li Vas dijete da im ponovno pročitate ili ispričate priču ili slikovnicu koja je potakla njegovu empatiju?

DA NE

9. U kojem području primjećujete utjecaj priče i slikovnice na empatiju Vašeg djeteta (navesti primjer situacije)?

a) u razgovoru

b) u ponašanju

c) oboje

10. Navedite za koje ste priče i/ili slikovnice primjetili da su potakle empatiju kod Vaše djece?

PRIČE: _____

SLIKOVNICE: _____

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Pod punom odgovornošću izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Dječji doživljaj ispričane priče u potpunosti izradila samostalno. Pri izradi sam koristila literaturu koju sam u skladu s pravilima i navela.

U _____, _____ Potpis: _____